

Colonel (r) Remus MACOVEI¹

CULTUL EROILOR ÎN DOBROGEA. 1926

La 12 septembrie 1919, prin Înaltul Decret-lege nr. 4106, emis de regele Ferdinand I, se înființa Societatea "Mormintele Eroilor Căzuți în Război", la propunerea comună a ministrului de Război, generalul Artur Văitoianu și a mitropolitului primat al României, Miron Cristea.

Societatea își desfășura activitatea sub înalta ocrotire a reginei Maria și sub conducerea unui Comitet Central format din: președinte – IPS Miron Cristea; vicepreședinte – Olga General Văitoianu; membri – Elena General Dragalina, Elena General Praporgescu, Geta General Poetaș, ministrul de Război, ministrul de Interne, ministrul Domeniilor, ministrul Cultelor, șeful Statului Major General, secretarul Ministerului de Război, directorul Geniului și prof.univ. Simion Mândrescu.

În teritoriu se înființează comitete regionale, județene și comunale, subordonate ierarhic Comitetului Central al Societății. Membrii tuturor comitetelor erau propuși din oficiu de Ministerul de Război și confirmați de adunarea generală a societății.²

Pentru Dobrogea a fost propus de către Ministerul de Război și confirmat ca reprezentant sublocotenentul Nicolae Copaciu.

PERSONALITATEA LUI NICOLAE COPACIU

Fiul lui Ion și al Mariei, s-a născut la 23 aprilie 1889, în comuna Bălteni, plasa Peșteana, județul Gorj.

A absolvit Școala de Subofițeri la 1 noiembrie 1909, fiind repartizat în cadrul Regimentului 18 Infanterie Gorj. În perioada 1910-1916 va activa în cadrul Regimentelor 39 și 79 Infanterie, fiind avansat în gradele de plutonier și plutonier major.³

În cadrul Regimentului 75/79 Infanterie participă la luptele de pe Valea Jiului, fiind decorat cu Medalia "Virtutea Militară" clasa a II-a.

În iarna anului 1917 participă la realizarea taberei de la Scânteia, jud. Vaslui, remarcându-se prin munca depusă pentru construcția barăcilor și amenajarea acesteia.

La terminarea războiului este mutat la Școala de Subofițeri din Slobozia, în anul 1920 fiind avansat sublocotenent.

După trecerea armatei pe picior de pace și desființarea școlii de la Slobozia va fi încadrat ca ofițer cu cazarmarea în Regimentul 79 Infanterie.

Începând cu 1921 este detașat de către Ministerul de Război la Societatea "Mormintele Eroilor Căzuți în Război", în perioada 1921-1923 coordonând lucrările pentru realizarea Cimitirelor Eroilor din Slobozia, Fetești, Daidâr, Silistra și Călărași.

Se remarcă prin faptul că a realizat aceste lucrări într-un timp extrem de scurt și cu minimum de cheltuieli. Este apreciat ca fiind "un om de nădejde, ireproșabil sub raportul cinstei și corectitudinii".

În anul 1923 este numit responsabil pe Dobrogea pentru identificarea osemintelor militarilor români și străini căzuți în luptele din această regiune și centralizarea acestora în cimitirele de onoare care se vor înființa în zonă.

La 1 iulie 1925 este avansat la gradul de locotenent.

Perioada iunie-octombrie 1926 este extrem de densă în evenimente deosebit de importante pe plan local, dar și internațional, în organizarea și desfășurarea cărora locotenentul Nicolae Copaciu face dovada întregii sale capacități.

1. Cimitirul Militar Internațional de Onoare "Mircea cel Bătrân"

În anul 1926 a demarat amenajarea Cimitirului Internațional de Onoare "Mircea cel Bătrân" situat în apropierea gării Mircea Vodă.

Locotenentul Nicolae Copaciu este cel care va organiza deshumarea osemintelor eroilor din plasele Mangalia, Cernavodă, Cobadin și Medgidia, desfășurarea ceremonialelor de cinstire a acestor eroi și

transportul acestora la Mircea Vodă.

SOLEMNITATEA EXHUMĂRII A 383 DE EROI DIN CIMITIRUL CERNAVODĂ. 27 Iunie 1926

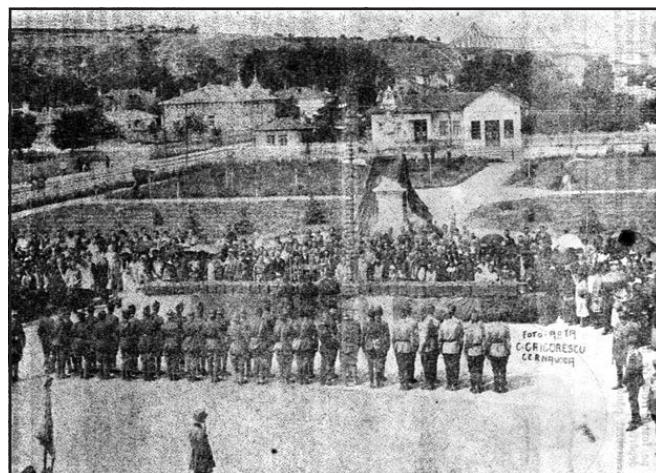
Lucrările s-au executat în perioada 20-27 iunie 1926, sub supravegherea și îndrumarea locotenentului Nicolae Copaciu, delegatul Societății „Mormintelor Eroilor Căzuți în Război”. Acesta a fost ajutat de către colonelul Gheorghe Marinescu, comandantul garnizoanei Cernavodă, colonelul V. Grecescu, comandantul Pieței, maiorul Meculescu, comandantul Batalionului de jandarmi, C. Rădulescu, primarul orașului Cernavodă, N. Gheorghiu, ajutorul primarului; Ovidiu Petrescu, șeful Brigăzii Siguranței din Cernavodă și pretorul plășii Cernavodă.

În zilele de 25 și 26 iunie 1926, locotenentul Nicolae Copaciu, printr-o muncă acerbă, a reușit să coordoneze exhumarea osemintelor a 383 de eroi din plasa Cernavodă în cele mai bune condiții și centralizarea acestora la Cernavodă. Tot el a organizat și ceremonialul care se va executa în ziua de 27 iunie 1926.

La ora 09.20, în fața unui imens public, s-a oficiat un serviciu religios în biserica catedrală „Sf. Împărați” de către C.S. Protopopescu, protoiereul județului Constanța, înconjurat de 5 preoți locali.

La ora 09.30, procesiunea a plecat la Monumentul Eroilor din Parcul Carol, unde se aflau 40 de sicrie cu osemintele eroilor. Aici între orele 10 și 11.00 s-a oficiat serviciul religios complet.

În continuarea ceremonialului au rostit cuvântări: Cucernicia sa Protoiereul județului Constanța, Protopopescu, care a subliniat că supremul sacrificiu, este acel care se face pentru patrie și care datează din cele mai vechi timpuri; colonelul Gheorghe Marinescu, comandantul Regimentului 2 Pionieri, care a făcut un rezumat al istoricului războiului mondial, scoțând în relief calitățile ostașului român. Ostașilor prezenți,

acesta le-a cerut devotament, abnegație și să-și dea tributul de sânge când patria o va cere; locotenentul Nicolae Copaciu, într-o frumoasă cuvântare a făcut istoricul intrării noastre în război, indicând punctele unde s-au dat cele mai mari lupte și unde glia stră-bună este dăruită îndeajuns cu sângele generos al celor 800.000 de eroi.

La ora 12.00, la semnalul gornistului se va face tăcere solemnă de două minute.

La ora 12.15 a început deplasarea cortegiului spre stația CFR Pod, în sunetul clopotelor bisericii, sunetul sirenelor vapoarelor, fluieratul locomotivelor CFR și al sirenelor tuturor întreprinderilor din oraș.

Cortegiul se va deplasa în frunte cu clerul în sfintele odăjdii, coroanele de flori, sicriile purtate pe brațele ostașilor, părinții, soțiile și copiii celor morți în război, corpul ofițeresc, autoritățile civile, muzica militară, invalizii, școlile, populația și armata.

Sicriile vor fi imbarcate în vagonul special amenajat pentru deplasarea la Cimitirul din Mircea Vodă.

După amiază, între orele 15.30-19.00 se va desfășura o serbare sportivă cu scopul de a se aduna fondurile necesare pentru amenajarea Cimitirului de Onoare "Mircea cel Bătrân".

SOLEMNITATEA EXHUMĂRII DE LA COBADIN. 20 IULIE 1926

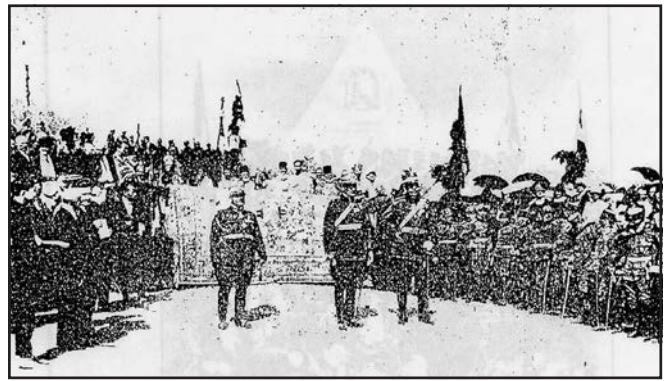
În septembrie-octombrie 1916, în raionul Cobadin – Cocargea (Pietreni) au avut loc unele din cele mai crâncene lupte de pe frontul dobrogean.

Lucrările de exhumare s-au desfășurat în perioada 12-19 iulie 1926, ocazie cu care s-au exhumat 480 eroi de toate naționalitățile. În această perioadă locotenentul Nicolae Copaciu a fost însoțit de fruntașii comunei, care l-au sprijinit pentru realizarea tuturor lucrărilor proiectate.

În ziua de 20 iulie 1926, la biserica din Cobadin a avut loc solemnitatea ridicării eroilor exhumați din această regiune.

Tot satul era frumos pavoazat, pe toate căsuțele fiind arborat drapelul național.

Comuna Cobadin, una din cele mai frumoase și bogate comune dobrogene, are ca și fruntași ai săi pe Iulius Jacabi, căpitan în rezervă, primar, Gh. Sasu, fost primar, notarul Iremia, V. Iliescu, comerciant, S.D. Popa, perceptor și mulți alți comercianți de frunte ai comunei, dându-și seama că se află în fața sutelor de moaște sfinte ale eroilor neamului, operă sfântă care consfințește cea dintâi latură națională, acești fruntași ai comunei dau un puternic exemplu populației de

toate naționalitățile cu care se poartă atât de frumos.

Au ținut alocuțiuni Iulius Jacabi, Gh. Sasu, V. Iliescu, directorul școlii primare și locotenentul Nicolae Copaciu.

Cu această ocazie, V. Iliescu a donat materialul necesar pentru realizarea inscripției la Cimitirul Militar de Onoare "Mircea cel Bătrân" de la Mircea Vodă.

SOLEMNITATEA EXHUMĂRII EROILOR DE LA MANGALIA. 2 AUGUST 1926

Lucrările de exhumare au început la 10 august 1926, ele fiind executate de echipe de militari asigurate de Regimentul 2 Grăniceri și Regimentul 40 Infanterie, ajutate de locuitori din toate comunele plasei Mangalia. Au supravegheat executarea acestor lucrări Hristu Melide, pretorul plasei Mangalia și locotenentul Nicolae Copaciu, reprezentantul Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”.

În perioada 10-20 august 1926 au fost exhumate osemintele a 1700 de eroi de toate naționalitățile.

Solemnitatea dedicată acestor eroi s-a desfășurat în ziua de 22 august 1926.

În zorii zilei, osemintele acestor eroi, așezate în sicrie sau cutii, au fost aranjate frumos în 14 autocamioane, care urmau să le transporte la Constanța. Acestea erau ornate cu flori, verdeață și peste 40 de coroane.

S-a slujit slujba la biserica din localitate, unde a avut loc adunarea publică în frunte cu Sever Movilă, senator, Hristu Melide, pretorul plasei Mangalia, Licseanu, primarul Mangaliei, notarii din toate comunele plasei Mangalia, plutonierul major Grigore Matei, șeful secției de jandarmi din Mangalia, șefii posturilor de jandarmi din plasa Mangalia și proprietarii autocamioanelor, care le-au pus dispoziția organizatorilor în mod gratuit.

Au mai luat parte orfanii de război, marinari, elevi și elevele în frunte cu profesorii școlilor locale, pensionarele Orfelinatului de război din Mangalia.

Din fața bisericii, un impunător cortegiu a pornit, la

ora 10.00, în sunetul clopotelor, în frunte cu clerul îmbrăcat în sfințele odăjdii, cu sfințele prapore și crucea cea mare, străbătând străzile orașului până în piața principală, unde osemintele eroilor așteptau așezate în cele 14 autocamioane.

Aici erau de față generalul Ioan Manolescu, directorul Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război", Ionescu Brăila, director în Ministerul Domeniilor, profesorul Motaș, comandorul Georgescu, colonelul Sima Petre, comandantul Regimentului 2 Grăniceri, precum și un public numeros.

După terminarea serviciului religios oficiat de un sobor de preoți din întreaga plasă Mangalia, au ținut cuvântări preotul Gheorghe, hatipul Geamiei Reșid, învățătorul Daciuc din Caraomer și locotenentul Nicolae Copaciu din partea Armatei și Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război".

Cu lacrimi în ochi a luat parte întreaga asistență, manifestându-și recunoștința pentru marea jertfă a eroilor, a căror memorie a fost cinstită cu toată pietatea cuvenită.

La ora 15.00, se formează un impunător cortegiu, compus din peste 20 de mașini acoperite cu coroane naționale și grămezi de flori, care pornește în sunetul muzicii, salutat de imensa asistență, care se va deplasa pe itinerarul Mangalia – Movila Techirghiol – Constanța.

La Movila Techirghiol cortegiul este întâmpinat de o mulțime imensă de ofițeri în cap cu generalul Jitianu, comandantul Școlii Superioare de Război, mulți sezoniști. Două muzici militare au dat onorul și au înălțat imnuri de slavă pentru cei care s-au jertfit pe altarul sfânt al patriei.

Generalul Jitianu, primarul localității Tuzla și locotenentul Nicolae Copaciu au rostit cuvântări în care au preamărit faptele glorioase de luptă ale eroilor, jertfiți pentru

idealul național.

La ora 17.00, cortegiul a ajuns la marginea Constanței, unde a fost întâmpinat de întregul cler al Constanței, în cap cu arhimandritul Dincă, vicarul sfintei Episcopii.

Cortegiul, însoțit de autoritățile civile și militare, armată și un public numeros, în sunetele fanfarei Regimentului 34 Infanterie, va străbate străzile principale ale orașului, până în centru și gară, unde se oficiază un înălțător serviciu religios, încheiat cu o însuflețită cuvântare a arhimandritului Dincă, vicarul episcopiei. Ultimul va lua cuvântul locotenentul Nicolae Copaciu.

În continuare va avea loc imbarcarea osemintelor în vagoane speciale, cu care vor fi transportate la Mircea Vodă, unde în perioada următoare vor fi reînhumate în Cimitirul Militar de Onoare "Mircea cel Bătrân".

Pe timpul deplasării cortegiului domnul Kristu Melide a organizat o chetă, cu sprijinul unor domnișoare, suma obținută fiind pusă la dispoziția celor care erau implicați în realizarea cimitirului de la Mircea Vodă.

SOLEMNITATEA EXHUMĂRII EROILOR DIN MEDGIDIA. 17 OCTOMBRIE 1926

Duminică, 17 octombrie 1926, în organizarea delegatului Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război", locotenentul Nicolae Copaciu s-a desfășurat solemnitatea transportării osemintelor a 760 eroi, exumați din cimitirul orașului Medgidia, în Cimitirul Militar de Onoare "Mircea cel Bătrân", care era în curs de amenajare în apropierea gării din Mircea Vodă.

Osemintele au fost dezgropate de către militari grăniceri, aflați sub comanda maiorului Nicolae Ionescu și aduse la gară în sicrie

învelite în culorile naționale și acoperite cu flori.

Prin grija primăriei s-a făcut o mare și frumoasă colivă, lucrată de văduvele de război din localitate.

Orașul a fost pavozat, iar activitatea prăvăliilor și panairului (bâlcicul anual) au fost întrerupte între orele 09.00-11.00, permițându-se astfel ca întreaga populație, locuitorii satelor vecine, precum și toți elevii și profesorii din oraș să participe la ceremonial.

Corpul de grăniceri cu toți ofițerii garnizoanei și fanfara Regimentului 34 Infanterie, au dat onorul.

Au fost prezenți subprefectul județului, domnul Dumitriu, preotul plășii Medgidia, I. Alexandrescu, primarul localității, Aurel Oicea, maiorul N. Ionescu, comandantul garnizoanei, vicepreședinții consiliului județean și locotenentul Nicolae Copaciu.

Parastasul a început la ora 10.00, acesta fiind urmat de cuvântările preotului econom Mărculescu, subprefectului Dumitriu și profesorului Vasilescu, directorul gimnaziului.

În încheiere, locotenentul Nicolae Copaciu, vorbind în numele patriarhului României și a ministrului de Război, a avut cuvinte atât de simțite încât toată asistența a izbucnit în lacrimi.

În sunetul clopotelor, muzicii, gornștilor și corului gimnaziului, cele trei vagoane frumos împodobite cu verdeață și tricolor, purtând osemintele eroilor, care timp de atâția ani au fost adăpostite în cimitirul orașului, au pornit spre

Mircea Vodă, unde va fi de acum înainte locul lor de veci.

2. Inaugurarea Mausoleului Militarilor Sârbi

Ceremonialul reînhumării militarilor sârbi în Mausoleul din Medgidia 25 iulie 1926

Societatea „Mormintele Eroilor Căzuți în Război” a convenit cu generalul Ciolac Antici, atașatul militar al Iugoslaviei la București, ca activitatea de deshumare a osemintelor eroilor sârbi să înceapă imediat după sărbătorile Paștelui.⁴

În conformitate cu telegrama nr. 2189 din 6 aprilie 1926 transmisă de secretarul general al Ministerului de Război, cu începere de la 7 aprilie 1926, Divizia 9 Infanterie a pus la dispoziția sublocotenentului Nicolae Copaciu, delegatul în Dobrogea al Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, 2 sergenți, 30 de soldați, 6 căruțe cu conductori a 4 cai, un cal de șea și foile de drum necesare.⁵

Conform acestei telegrame sublocotenentul Nicolae Copaciu a făcut intervenții pentru obținerea automobilului la Prefectura Județului Constanța și la comandantul Diviziei 9 Infanterie, obținând rezolvări favorabile de la ambele instituții.⁶

Din motive personale, generalul Ciolac Antici a refuzat să mai meargă împreună cu sublocotenentul Nicolae Copaciu la Medgidia și împrejurimi, așa cum se stabilise inițial. Generalul Ciolac Antici încredințază ca toate activitățile

de descoperire și inventariere a mormintelor eroilor sârbi, precum și deshumarea, transportul și reînhumarea acestora să fie executate de către sublocotenentul Nicolae Copaciu.⁷

În județul Constanța, lucrările au fost coordonate de către sublocotenentul Nicolae Copaciu, ajutat de echipa pusă la dispoziție de Ministerul de Război. Au mai participat la executarea acestor lucrări militari din Regimentul 2 Grăniceri, în plasa Medgidia și militari din Regimentul 2 Grăniceri și Regimentul 40 Infanterie, în plasa Mangalia.

Militarii sârbi descoperiți erau marcați cu o cruce și rămăneau pe loc, urmând ca transportul lor la Medgidia să se facă după terminarea lucrărilor la monument.⁸

Din județul Constanța, în perioada aprilie-iulie 1926, au fost deshumate și transportate la Medgidia 241 de eroi sârbi. Au mai fost deshumate și transportate la Medgidia, în ziua de 12 iulie 1926, doi militari sârbi, căpitanul Iordan Niculici și locotenentul Morovici Vasile, care fuseseră înhumați în Cimitirul de Onoare din Bazargic.⁹

După deshumare se trecea la identificarea acestor eroi cu ajutorul unor inele metalice care erau purtate în timpul războiului de către militarii sârbi. În fiecare localitate, preotul ortodox ținea o slujbă religioasă cu tot fastul convenit eroilor. Transportul acestora până la Medgidia s-a realizat de regulă cu trenul.

Societatea „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, împreună cu Garnizoana militară Medgidia, la 25 iulie 1926, a organizat un ceremonial cu ocazia reînhumării eroilor sârbi.

În vederea acestui eveniment, orașul Medgidia a fost pavozat cu drapelurile române și iugoslave, iar cripta a fost foarte frumos

pavozată cu verdeță, flori și culorile naționale ale ambelor țări, prin grija comandantului Centrului de Grăniceri din Medgidia, maiorul Ionescu și primul ajutor al primarului, Tache Ghițescu.¹⁰

La ceremonial au participat generalul Ciolac Antici, atașatul militar al Iugoslaviei la București, deputatul sârb Popovici, avocatul Rădulescu, reprezentantul Patriarhiei României, prefectul Județului Constanța, Goruneanu, comandantul Diviziei 9 Infanterie, generalul I. Vlădescu, președintele Consiliului Județean, C. Irimescu, vicarul Episcopiei și arhimandritul Atanasie Dincă, cu un sobor de preoți.¹¹

Ceremonialul militar a fost asigurat de către drapelul de luptă al Regimentului 13 Artilerie, o companie de onoare din Regimentul 40 Infanterie și muzica Regimentului 34 Infanterie.¹²

Serviciul religios a început la ora 09.30. Au ținut alocuțiuni arhimandritul Atanasie Dincă, prefectul Goruneanu, avocatul Rădulescu, dr. Themo, primarul Medgidiei, studentul Abdul Maleh, generalul I. Vlădescu, generalul Ciolac Antici, toți preamărind eroismul militarilor sârbi.¹³

A urmat așezarea în cripte a celor 243 de coșciuge cu osemintele eroilor sârbi, deasupra fiind așezat sicriul locotenent-colonelului Matici, coleg de Academie Militară cu generalul Antici. Acesta, în semn de pioasă amintire pentru viteazul său coleg și camarad de arme, căci au luptat împreună în Dobrogea, a scos de pe piept cea mai mare decorație de război iugoslavă și a pus-o pe sicriu alături de un drapel cu culorile naționale. După defilarea gărzii de onoare, a urmat o masă oferită de primăria orașului Medgidia.¹⁴

Impresionat de modul în care s-au desfășurat activitățile de

deshumare, transport și reînhumare a eroilor sârbi, generalul Ciolac Antici adresează următoarea scrisoare conducerii Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război": "Domnule Director, Ținem să vă aducem la cunoștință cu ocaziunea aceasta că lucrările de exhumare și centralizarea eroilor sârbo-croato-sloveni în cavoul Medgidia au fost executate de vrednicul dumneavoastră locotenent Copaciu Nicolae. Lucrările au fost executate într-un mod frumos și inteligent care-l caracterizează pe acest generos ofițer ca un om cu suflet înalt făcând prin munca sa ca sentimentele țărilor noastre să fie unite pe veci. Vă mulțumim din suflet, domnule director, pentru sprijinul ce ați acordat și pentru frumoasa muncă depusă de bravul dumneavoastră ofițer căroră vă rămân veșnic cu recunoștință și sentimente frumoase. Primiți înalte expresiuni a considerațiunilor noastre, rugându-vă a transmite aceleași vrednicului locotenent Copaciu."¹⁵

PREGĂTIREA CEREMONIALULUI DE INAUGURARE A MONUMENTULUI EROILOR SÂRBI

Autoritățile române, de comun acord cu cele iugoslave, au stabilit ca la 8 septembrie 1926 să se desfășoare un fastuos ceremonial militar și religios. Autoritățile române au acționat concomitent pentru rezolvarea a două aspecte.

Primul se referea la pregătirea efectivă a spațiului destinat desfășurării acestui eveniment. Problema cea mai dificilă consta în amenajarea drumului de acces către monument, care necesita o sumă de 700.000 lei, bani de care Primăria Medgidia și Prefectura Constanța nu dispuneau.

Sublocotenentul Nicolae Copaciu transmite conducerii Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război" propunerea ca Ministerul Lucrărilor Publice, prin Direcția Generală de Poduri și Șosele să aloce imediat suma de 700.000 lei, sau numai 500.000 lei, dacă Ministerul de Război ar accepta ca cei aproximativ 2.500 de militari aparținând Centrului Grănicerilor din Medgidia să lucreze "cu brațele"¹⁶. Această propunere este aprobată astfel ca la data stabilită pentru inaugurarea monumentului, drumul de acces va arăta impecabil.

Al doilea aspect se referă la pregătirea efectivă, în cele mai mici amănunte, a modului de desfășurare a ceremonialului militar și religios.

La propunerea Ministerului Afacerilor Străine se constituie un comitet condus de către directorul Societății "Mormintele Eroilor Căzuți în Război",

generalul I. Manolescu. Acest comitet va rezolva, cu sprijinul generalului Ciolac Antici, atașatul militar al Iugoslaviei la București, al Ministerului de Război și autorităților locale ale județului Constanța o multitudine de probleme:

- Aprobarea Proiectului de program, întocmit de către Societatea "Mormintele Eroilor Căzuți în Război", de către Consiliul de miniștri.

- Transportul gratuit al delegației sârbe conduse de către generalul Stefan Hadgici de la București la Medgidia cu ajutorul a trei vagoane (unul special și două de clasa I) atașate la trenul accelerat nr. 805, care va pleca din București în seara zilei de 7 septembrie 1926, orele 23.45. Biletele pentru aceste vagoane se vor distribui invitaților prin grija Ministerului de Război. Cu același tren se vor transporta și oficialitățile civile și militare române de la nivel central și delegația sârbilor din Arad.

- Transportul urmașilor luptătorilor sârbi, a muzicii și subunităților militare sârbe se va executa cu un vapor pe Dunăre, de la Belgrad la Cernavodă, unde vor sosi în ziua de 7 septembrie. Cazarea acestora se va face pe vas sau în unele locații puse la dispoziție de către Primăria Cernavodă. Transportul acestora la Medgidia se va face în dimineața zilei de 8 septembrie 1926 cu un tren special.

- Pentru transportul oaspeților din gara Medgidia la monument, prin grija Prefecturii Constanța, se vor asigura 10 automobile și 100 de trăsuri și căruțe.

- Participanților sârbi le vor fi puse la dispoziție câte o broșură bilingvă referitoare la participarea trupelor sârbe la luptele din Dobrogea, întocmită de către Secția Istorică a M.St.M.

- Stabilirea reprezentanților guvernului, armatei, clerului și a trupelor care vor participa la ceremonial. S-a convenit să fie invitați toți foștii comandanți și șefii de state majore ai diviziilor și brigăzilor române care au luat parte împreună cu trupele sârbe la luptele din Dobrogea.

- Alocarea unei sume de 150.000 lei pentru organizarea mesei comune.

- Asigurarea ordinii în zona adiacentă monumentului va fi asigurată de 100 de militari grăniceri.

- S-a stabilit modul de desfășurare a ceremonialului religios.

- S-a stabilit ordinea depunerii coroanelor și compunerea delegațiilor.

- Primăria Medgidia va sigura prezența la ceremonial a reprezentanților școlilor.

- S-a stabilit modul de desfășurare a defilării.

- După terminarea ceremonialului militar și religios de la Medgidia s-a stabilit în amănunt desfășurarea

vizitei oaspeților sârbi în Constanța.¹⁷

DESFĂȘURAREA CEREMONIALULUI MILITAR ȘI RELIGIOS PENTRU INAUGURAREA MONUMENTULUI EROILOR SÂRBI

În seara de marți, 7 septembrie 1926, au sosit în portul Cernavodă, cu vaporul iugoslav "Alexandru I" oaspeții sârbi și un detașament de armată iugoslav cu muzică militară și drapelurile celor patru regimente care au luptat pe frontul dobrogean.

Oaspeții au fost întâmpinați la debarcader de către Andrei Popovici, prefectul județului Constanța, generalul Vlădescu, comandantul Diviziei 9 Infanterie, Grigore Stefu, inspectorul general al siguranței și de către C. Rădulescu, primarul orașului Cernavodă, care au urat bun venit oaspeților. S-a vizitat apoi podul „Carol I”, iar peste noapte oaspeții s-au odihnit la bordul navei.

În dimineața zilei de miercuri, 8 septembrie 1926, până la ora 8.30 au sosit în gara Medgidia, cu două trenuri, oaspeții iugoslavi. Pe peron aceștia au fost întâmpinați de generalul L. Mircescu, ministru de Război, generalul I. Popescu, reprezentantul armatei, generalul I. Manolescu, directorul Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, episcopul Gherontie al Tomisului, A. Popovici, prefectul județului Constanța, dr. Al. Pilescu, primarul Constanței, dr. I. Themo, primarul Medgidiei, generali și ofițeri români care au participat la luptele din Dobrogea alături de militarii sârbi.

Din Cehoslovacia au participat locotenent-colonelul Tereya, maiorul Kasanek și maiorul Veijmeike care au luptat în cadrul Diviziei 1 de Voluntari Sârbi. Au mai fost prezenți atașatii militari ai Cehoslovaciei, colonelul Silvester și Franței, căpitanul Berger.¹⁸

La oprirea trenului în gară o companie din Regimentul 2 Grăniceri a dat onorul, fanfara militară română a intonat imnul Iugoslaviei, iar fanfara sârbă a intonat imnul României.

Oficialitățile s-au îndreptat apoi cu automobilele, trăsurile și căruțele spre Tabia Turcească, locul unde se înalță monumentul sârb.

La ora 9.00, generalul L. Mircescu și generalul Ștefan Hadgici au trecut în revistă garda de onoare formată din o companie din Regimentul 2 Grăniceri, un batalion infanterie din Regimentul 34 Infanterie, o baterie din Regimentul 13 Artilerie, o baterie din Regimentul 18 Obuziere, un escadron din Regimentul 9 Călărași, o companie de marină, o companie din Batalionul de jandarmi Cernavodă. În formație erau prezente și drapelurile de luptă ale celor patru regimente sârbe.¹⁹

După ce oficialitățile și-au ocupat locurile, comandantul paradei a ordonat darea onorului la drapel, moment în care cele patru drapeluri de luptă sârbe și cele opt drapeluri de luptă române au părăsit locul din formație și s-au așezat pe platoul din fața monumentului.

Serviciul religios a fost oficiat de către episcopul Gherontie la Tomisului, arhiepiscopul Iosif al Belgradului și arhiepiscopul catolic Schneder. A urmat cuvântarea episcopului Gherontie, care a elogiat faptele de arme ale militarilor sârbi care s-au jertfit pentru libertatea și dreptatea popoarelor.

În salvele de pușcă ale gărzii de onoare a avut loc dezvelirea monumentului. În acest moment oaspeții sârbi au dat drumul unui vultur care și-a luat zborul spre cer, simbol al vitejiei și înălțării sufletești al celor care au luptat și s-au jertfit pentru patrie.

A urmat depunerea a 40 de coroane de către autorități, oficialități și invitați. Membrii delegației autorităților sârbe au depus și o mână de pământ din pământul Iugoslaviei întregite.

Din partea trupelor dobrogene au depus coroane comandantul Diviziei 9 Infanterie, delegații – formate din comandantul regimentului, un ofițer, un subofițer, un caporal și un soldat – ale Regimentului 34 Infanterie, Regimentului 13 Artilerie, Regimentului 18 Obuziere, Regimentului 9 Călărași, Marinei Militare și Batalionului de Jandarmi.²⁰

Au luat cuvântul generalul Ștefan Hadgici, comandantul Diviziei 1 Voluntari Sârbi, generalul Iasupovici, comandantul Brigăzii 1 de Voluntari Sârbi, generalul L. Mircescu, ministru de Război, generalul Ciolak Antici, atașatul militar al Iugoslaviei la București, Aurel Vasiliu, în numele Ministerului de Externe al României, deputatul sârb Voici, generalul I. Popescu, comandantul Corpului 2 Armată, generalul Mihailovici, din partea Ministerului de Război Iugoslav, dr. Lupu, fost ministru român, maiorul Lovelici, orbit cu ocazia luptelor din Dobrogea, I. Cămărășescu, fost comisar al guvernului român pe lângă armata sârbă, profesorul universitar Reiss, ziarist elvețian și Raul Atanasiu, din partea presei române.

În încheierea ceremonialului, prin fața tribunei oficiale au defilat școlile din Medgidia, delegațiile societăților (Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”, Uniunea Ofițerilor în Rezervă Români, Societatea Văduvelor Eroilor din Războiul 1916-1919, Asociația Națională a Invalizilor de Război, Uniunea Națională a foștilor luptători), compania de grăniceri, Batalionul de infanterie din Regimentul 34 Infanterie, compania din Marina Militară, bateria din Regimentul 13 Artilerie, bateria din Regimentul 18 Obuziere și escadronul din Regimentul 9 Călărași.²¹

Cel mai emoționat moment al ceremoniei a fost cel în care generalul Ștefan Hadgici s-a întâlnit cu colonelul Corneliu Dragalina, fostul comandant al unui grup de artilerie grea română, care a susținut eroic Divizia 1 Voluntari Sârbă. Bravii comandanți din vremurile grele ale războiului, întâlnindu-se după 10 ani, s-au îmbrățișat vădit marcați de amintirile de luptă, glorie și sacrificiu trăite în război.²²

La ora 13.30, în cazarma Regimentului 2 Grăniceri a avut loc masa comună, la care au luat cuvântul generalul Ciolak Antici și generalul L. Mircescu.

La ora 15 un tren special va transporta oaspeții iugoslavi la Constanța, unde aceștia, însoțiți de membrii Consiliului Comunal, vor vizita diferite obiective din oraș.

La ora 22.00 pe peronul gării Constanța autoritățile civile județene și comunale din Constanța, precum și întregul corp ofițeresc al garnizoanei Constanța și fanfara Regimentului 4 Vânători, au salutat oaspeții iugoslavi.

Cu același tren delegația iugoslavă s-a deplasat la Cernavodă, unde s-au îmbarcat pe vaporul

„Alexandru I”.²³

Odată ajunși acasă, oaspeții iugoslavi adresează, la 14 septembrie 1926, conducerii Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război” o telegramă, semnată de către generalul Josifovitch, cu următorul conținut: „Reîntorși din piosul nostru pelerinaj, vă adresăm cele mai călduroase mulțumiri pentru opera admirabil realizată de dumneavoastră și societatea pe care cu atâta demnitate o conduceți, în memoria fraților noștri morți în Dobrogea”.²⁴

Președintele Societății „Înfrățirea Sârbo-Croato-Slovenă” din București, S. Pocekovici, în numele Coloniei SHS din România „aduce viile sale mulțumiri Societății Mormintele Eroilor, pentru frumoasa atenție de a ne fi invitat și oferit călătoria gratuită la inaugurarea monumentului Eroilor Sârbi din Medgidia, căzuți în luptele din Dobrogea la 1916.

Organizarea ceremoniei de către Societatea Mormintele Eroilor a fost neînchipuit de frumoasă și toți noi, Colonia SHS, precum și invitații din patria noastră poartă cele mai frumoase amintiri ce au

fost pătrunși de dragostea frățescă a poporului român care încă o dată a fost întărită și cimentată prin ridicarea acestui monument pe pământul Dulcii României”.²⁵

THE CULT OF HEROES IN DOBROGEA. 1926

Abstract: The article presents information regarding the measures taken in Dobrogea in order to honor the memory of heroes. There are shown details about the personality of Nicolae Copaciu, “Mircea cel Bătrân” International Military Cemetery of Honor and the inauguration of the Serbian Military Mausoleum.

Keywords: Dobrogea, 1926, heroes, military cemetery, mausoleum, Nicolae Copaciu.

NOTE

[1] Președintele Filialei Constanța a Asociației Naționale „Cultul Eroilor”.

[2] Asociația Națională Cultul Eroilor “Regina Maria”, Monografie, Centrul Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2020, p. 22.

[3] A.M.N.R., Fond DCI, Memorii Bătrâni, lit. C, nr.crt. 563.

[4] Remus Macovei, Monumentul Eroilor Sârbi, Editura NextBook, Constanța, 2016, p. 15.

[5] Arhiva ONCE. Telegrama nr. 2189 din 6 aprilie 1926 transmisă de către Ministerul de Război către Divizia 9 Infanterie Constanța.

[6] Arhiva ONCE. Raportul nr. 125 din 12 aprilie 1926 transmis de către sublocotenentul Nicolae Copaciu, conducerii Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”.

[7] Ibidem.

[8] Ibidem.

[9] Arhiva ONCE. Adresa nr. 54 din 14 iulie 1926 a Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război” județul Caliacra către Comitetul Central al Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”.

[10] Ibidem.

[11] Ibidem.

[12] Ibidem.

[13] Ibidem.

[14] Ibidem.

[15] Ibidem.

[16] Arhiva ONCE. Adresa nr. 383 din 5 august 1926 adresată de către sublocotenentul Nicolae Copaciu Comitetului Central al Societății „Mormintele Eroilor Căzuți în Război”.

[17] Arhiva ONCE. Divizia 9 Infanterie, Programul de detaliu al solemnității inaugurării criptei monument de la Medgidia.

[18] Revista „România Eroică” nr.7-9/1926.

[19] Ibidem.

[20] Ibidem.

[21] Arhiva ONCE. Programul în detaliu al solemnității inaugurării monumentului de la Medgidia.

[22] „România Eroică” nr.7-9/1926.

[23] Arhiva ONCE. Programul în detaliu al solemnității inaugurării Monumentului de la Medgidia.

[24] „România Eroică”, nr. 7-9/1926.

[25] Ibidem.